

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет

Шкіцька Ірина Юріївна

Методичні рекомендації
до вивчення курсу
«Вступ до мовознавства»

для студентів закладів вищої освіти,
які здобувають спеціальність
«Середня освіта (Польська мова та зарубіжна література)»

Тернопіль
ЗУНУ
2024

УДК 81'1(075.8)
Ш 66

Рекомендовано до друку
кафедрою інформаційної та соціокультурної діяльності
Західноукраїнського національного університету
(протокол № 5 від 20 жовтня 2024 року)

Рецензенти:

Спільник Т. М., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології, перекладу та стратегічних комунікацій Національної академії Національної гвардії України;

Юрчишин Т. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Західноукраїнського національного університету.

Шкіцька Ірина Юрївна

Ш 66 **Методичні рекомендації до вивчення курсу «Вступ до мовознавства»** для студентів закладів вищої освіти, які здобувають спеціальність «Середня освіта (Польська мова та зарубіжна література)». Тернопіль: ЗУНУ, 2024. 38 с.

Методичні рекомендації укладено з метою забезпечення ефективного засвоєння навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства». Вони містять опис курсу, його програму, тематику практичних занять, напрями самостійної роботи. Окремо представлено тренінги, індивідуальні завдання, засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання. Для підготовки до підсумкового контролю запропоновано перелік екзаменаційних питань. У кінці видання розміщено список рекомендованих джерел інформації. Навчально-методичні матеріали спрямовані на формування у студентів базових знань із мовознавства, розвиток навичок аналітичного мислення, уміння застосовувати теоретичні положення на практиці, підготовку до професійної діяльності у сфері навчання дисциплін лінгвістичного циклу в закладах середньої освіти.

УДК 81'1(075.8)

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства».....	3
Програма курсу.....	7
Структура залікового кредиту навчальної дисципліни.....	13
Тематика практичних занять.....	14
Самостійна робота з курсу «Вступ до мовознавства».....	21
Тренінги.....	22
Індивідуальне завдання.....	24
Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.....	27
Питання до екзамену.....	31
Рекомендовані джерела інформації.....	36

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА»

Курс «Вступ до мовознавства» є одним із найважливіших у системі підготовки філологів. Його мета – ознайомити здобувачів освіти з основами теорії мови, системою лінгвістичних понять і термінів, основними методами дослідження мови, а також підготувати їх до свідомого вивчення рідної та іноземних мов. Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» посідає особливе місце в підготовці вчителів-філологів передусім з огляду на її інтродуктивний, підготовчий характер. Курс розпочинає вивчення лінгвістичних дисциплін і створює наукову базу для їх засвоєння. Він має забезпечити усвідомлення здобувачами освіти основних проблем, понять і термінів мовознавчої науки, підготувати їх до активного оволодіння всіма іншими дисциплінами лінгвістичного циклу.

Основна проблема курсу – розкриття системного характеру мови як багатоаспектного явища, виявлення мовних законів і закономірностей.

Міжпредметні зв'язки. Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» пов'язана з такими курсами, як «Сучасна українська мова», «Сучасна польська мова», «Іноземна мова», «Практичний курс польської мови», «Методика викладання української мови», «Методика викладання польської мови» тощо.

Під час вивчення курсу «Вступ до мовознавства» студенти знайомляться з основами лінгвістичних знань, принциповими положеннями теорії мови, найважливішими методами і прийомами дослідження мовних явищ.

Мета курсу – підготовка майбутніх педагогів-словесників до свідомого, осмисленого засвоєння української та іноземних мов, зокрема польської.

Завдання вивчення навчальної дисципліни – ознайомити здобувачів освіти з основами лінгвістичних знань, принциповими положеннями теорії мови, найважливішими методами і прийомами дослідження мовних явищ.

Студенти, які здобувають спеціальність «Середня освіта (Польська мова та зарубіжна література)», під час навчання повинні отримати ґрунтовні знання, сформувані вміння і навички в межах тем навчальної дисципліни.

Мета лекційних занять – формування основних теоретичних знань із курсу, зокрема розуміння сутності мовознавства як науки, обізнаність із різними напрямками науки про мову та методами лінгвістичних досліджень:

- відповідно до програми та робочого плану висвітлити основи лінгвістичних знань, основні положення теорії мови, ознайомити здобувачів освіти з особливостями мовних явищ;
- сформувані у студентів цілісну систему теоретичних знань із курсу «Вступ до мовознавства».

Мета проведення практичних занять полягає в поглибленні знань із мовознавства, виробленні навичок аналізу мовних явищ, добору методів і прийомів лінгвістичних досліджень.

Завдання проведення практичних занять:

- домогтись засвоєння та закріплення теоретичних знань, одержаних на лекціях;
- навчити студентів застосовувати набуті знання на практиці.

Назви компетентностей,

формування яких забезпечує вивчення навчальної дисципліни

ЗК2. Знання і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ПК2. Здатність виявляти та інтерпретувати лінгвістичні явища в польській мові, враховуючи її спільні та відмінні риси порівняно з українською мовою.

ПК4. Здатність володіти комунікативною компетентністю з української мови на високому рівні, інтегруючи лінгвістичний, соціокультурний і прагматичний компоненти.

ПК5. Здатність моделювати й аналізувати взаємозв'язок мовних одиниць у стандартних і нестандартних мовленнєвих ситуаціях, здійснювати комплексний лінгвістичний аналіз тексту, інтерпретувати лінгвістичні одиниці в різних контекстах.

2.4. Назва та опис компетентностей Професійного стандарту

A1.1. Здатність забезпечувати здобувачам освіти навчання державною мовою.

A1.4. Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння й навички здобувачів освіти.

A2.1. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів.

A2.2. Здатність формувати і розвивати ключові компетентності і наскрізні вміння.

A2.3. Здатність здійснювати інтегроване навчання.

2.5. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Для засвоєння курсу «Вступ до мовознавства» необхідними є знання, здобуті на заняттях з української мови та іноземних мов у школі.

2.6. Результати навчання

РН2. Знати законодавчі вимоги щодо змісту загальної середньої освіти відповідного рівня та форм організації освітнього процесу, демонструвати академічні знання з освітньої галузі/навчального предмету (інтегрованого курсу) і володіти методиками й технологіями моделювання змісту навчання.

РН3. Вільно спілкуватися державною мовою на професійну тематику, використовуючи сучасну термінологію і систему понять за спеціальністю; аргументовано висловлювати власні думки державною мовою.

ПРН2. Виявляти, аналізувати та інтерпретувати лінгвістичні явища польської мови, встановлювати взаємозв'язки між рівнями мовної системи; здійснювати контрастивний аналіз польської та української мов для визначення їхніх спільних і відмінних рис у контексті формування професійної компетентності вчителя-словесника.

ПРН4. Демонструвати високий рівень володіння українською мовою у всіх видах мовленнєвої діяльності; інтегрувати лінгвістичні знання, соціокультурні аспекти та прагматичні навички в мовленнєву й педагогічну практику.

ПРН5. Здійснювати моделювання та аналіз мовних одиниць у різних комунікативних ситуаціях, застосовувати методи комплексного лінгвістичного аналізу тексту, інтерпретувати мовні одиниці та зв'язки між ними в різних контекстах з урахуванням комунікативної мети і соціокультурних чинників.

Рівень сформованості вмій і знань

Після вивчення курсу «Вступ до мовознавства» студенти повинні:

ЗНАТИ:

- сукупність загальнонаукових і лінгвістичних термінів;
- теоретичні основи аналізу мовних явищ;
- сутність, природу і функції мови;
- походження мови та закономірності її розвитку;
- взаємозв'язок мови і мислення, мови та суспільства;
- структурні елементи мови;
- історію виникнення й основні етапи розвитку письма;
- генеалогічну і типологічну класифікації мов;
- методи лінгвістичних досліджень;
- зв'язок мовознавства з іншими науками;
- практичне і теоретичне значення мовознавства;
- мовні підсистеми.

ВМІТИ:

- аналізувати конкретні явища мови й свідомо та доречно використовувати лінгвістичну термінологію;
- членувати мовленнєвий потік на фрази, синтагми, такти, склади;
- застосовувати на практиці фонетичну транскрипцію;
- визначати і характеризувати фонетичні процеси;
- розрізняти типи системних відношень лексичних одиниць (синонімів, омонімів, антонімів, паронімів);
- аналізувати та класифікувати фразеологічні одиниці;
- характеризувати граматичні значення та способи їхнього вираження;
- розрізняти і визначати типи мов за різними критеріями;
- визначати та характеризувати типи словосполучень, види зв'язку слів у них;
- аналізувати речення за різними ознаками;
- розрізняти актуальне і граматичне членування речень;
- здійснювати різні види аналізу мовних одиниць тощо.

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

ТЕМА 1: *Мова та її сутність*

1. Мовознавство як наука. Конкретне та загальне, теоретичне і прикладне мовознавство.
2. Методи дослідження мови: описовий (дескриптивний), структурний, зіставний, історичний, порівняльно-історичний.
3. Синхронія і діахронія в мові.
4. Природа людської мови. Визначення мови. Відмінність людської мови від спілкування тварин і невербальних засобів спілкування в людському колективі (міміки, жестів, сигнальних систем технічної природи, певних видів мистецтва).
5. Мова і мислення. Співвідношення мови і мислення як аспектів пізнання дійсності. Основні одиниці мови та мислення, їхній діалектичний зв'язок і нетотожність. Мова як інструмент мислення. Загальнолюдський характер мислення та національний характер окремих мов.
6. Мова і мовлення. Діалектична єдність мови і мовлення як загального та окремого, абстрактного і конкретного. Мовлення як мовленнєва діяльність і результат цього процесу (текст). Парадигматичні та синтагматичні зв'язки в мові та мовленні.
7. Функції мови. Основні функції мови (комунікативна і мислетворча). Похідні функції мови (акумулятивна, інформаційна, експресивна, імпресивна та ін.). Естетична (емоційна) функція мови. Факультативні функції мови (магічна, фатична, ідентифікаційна та ін.).
8. Мова як суспільне явище. Роль мови в суспільстві.
9. Соціальний статус мови і держава. Двомовність і багатомовність. Диглосія. Мовні контакти.
10. Типи мовних ситуацій у сучасному світі. Штучні мови.

ТЕМА 2: *Походження і розвиток мови*

1. Проблема походження мови.
2. Огляд теорій походження мови (звуконаслідувальна, вигукова, соціального договору, трудових викликів, Ф. Енгельса, космічна та ін.).
3. Взаємодія біологічних і соціальних факторів у процесі виникнення мови.
4. Погляди вчених на моногенез і полігенез людської мови.
5. Диференціація та інтеграція як основні процеси розвитку мов і діалектів.
6. Схрещення мов як різновид мовної інтеграції. Явища субстрату і суперстрату.

7. Співвідношення між диференціацією та інтеграцією мов у зв'язку з історичними типами соціумів.
8. Причини мовних змін. Зовнішні та внутрішні чинники змін у мові.

ТЕМА 3: Мова як системно-структурне утворення

1. Знаковий характер мови. Мовний знак та його найістотніші риси: умовність і довільність. План змісту та план вираження мовного знака.
2. Мовні підсистеми: фонетична, лексична, морфологічна, синтаксична.
3. Мовні одиниці (фонема, морфема, слова, речення) та їхні функції.
4. Розділи мовознавства.

Змістовий модуль 2. ПІДСИСТЕМИ МОВИ

ТЕМА 4: Звуки мови, їх вивчення і класифікація

1. Фонетика як наука про звукову систему мови. Аспекти вивчення звукового складу мови: фізіологічний, фізичний, фонологічний (соціальний, функціональний).
2. Артикуляція звука, три її фази: екскурсія, витримка, рекурсія.
3. Артикуляційна база окремої мови.
4. Голосні та приголосні звуки, їх розрізнення за роллю у складі, акустичними й артикуляційними особливостями.
5. Типологічні ознаки дифтонгів. Трифтонги.
6. Класифікація голосних звуків: за горизонтальним рухом язика (ряди); за вертикальним рухом язика (піднесення); за участю ротової й носової порожнини (ротові та носові голосні); за тривалістю (короткі і довгі голосні).
7. Класифікація приголосних звуків: за співвідношенням тону і шуму (за звучністю); за місцем перепони; за способом подолання перепони; за ступенем палаталізації (пом'якшення). Подовжені приголосні. Придиховість (аспірація) приголосних.
8. Зміни звуків у потоці мовлення (Комбінаторні зміни звуків: комбінаторні асиміляційні зміни: акомодация, асиміляція, сингармонізм, субституція звуків; комбінаторні дисиміляційні зміни: дисиміляція, епентеза, дієреза, гаплогія. Взаємодія звуків: контактна і дистантна, прогресивна і регресивна. Позиційні зміни звуків: редукція, оглушення кінцевого приголосного у слові, протеза. Спонтанні зміни звуків. Фонетично не зумовлені зміни звуків: зміни звуків за аналогією, морфологічні чергування звуків для розрізнення граматичних значень, гіперизми, метатези. Фонетичні закони мови, їхні особливості).

ТЕМА 5: Фонологія. Звуки мови як соціальне явище.

Фонетичне членування мовленнєвого потоку

1. Різниця між звуками і фонемами.
2. Конститутивна та дистинктивна (розрізнявальна) функції фонем.

3. Диференціальні та нейтральні ознаки фонем. Сильні та слабкі позиції фонем. Алофони (варіанти і варіації) фонем.
4. Фонологічна система окремої мови.
5. Фонетична і фонематична транскрипція.
6. Одиниці мовленнєвого потоку: фрази, синтагми, такти, склади, звуки.
7. Засоби членування мовленнєвого потоку: інтонація, паузи, наголос (фразовий, логічний, емфатичний).
8. Інтонація та її компоненти: мелодика, темп, інтенсивність мовлення, виділення слова у фразі наголосом.
9. Теорії складоподілу: експіраторна, м'язового імпульсу, сонорна.
10. Склад. Структура і типи складів.
11. Поняття фонетичної норми. Орфоепія.
12. Поняття літературної вимови.

ТЕМА 6: *Графічна підсистема мови. Письмо*

1. Письмо як система спеціальних графічних знаків для фіксації мовних текстів.
2. Звукова мова і письмо. Значення письма в розвитку суспільства, його функції.
3. Зародження письма. Предметне письмо як підготовчий етап графіки.
4. Походження та основні етапи розвитку графічного письма: малюнкове (пиктографічне), ідеографічне (ієрогліфічне), фонографічне (звукове). Сучасне використання піктограм та ідеограм.
5. Типи фонографічного письма: силабічне (складове), консонантне, звуко-буквене (алфавітне).
6. Алфавіт. Походження і розвиток основних (базових) алфавітів: грецького, латинського, слов'янського. Типи письма в сучасному світі.
7. Орфографія та її основні принципи: фонетичний, морфологічний, історичний (традиційний), диференційний (смісловий, ідеографічний).
8. Транскрипція і транслітерація.

ТЕМА 7: *Лексикологія.*

Лексико-семантична система мови

1. Лексика і лексикологія. Розділи лексикології: власне лексикологія, семасіологія, етимологія, ономастика, фразеологія, лексикографія.
2. Слово як універсальна семантична одиниця мови.
3. Номінативна та семасіологічна функції слова. Слово та його варіанти. Лексема, алолекс (лекс), словоформа.
4. Значення слова. Денотат, сигніфікат, конотат. Обсяг і межі семантики слова.
5. Багатозначність (полісемія) і однозначність (моносемія) слів.
6. Виникнення назв. Внутрішня форма слова (мотивованість назви).
7. Зміна значення слів: звуження, розширення, зміщення обсягу значення.
8. Слово і поняття. Поняття як компонент, частина семантики слова.

9. Поняття про семему і сему.

10. Етимологія слова. Принципи етимологічних досліджень. Деетимологізація. Народна етимологія.

11. Групи лексики за функціонально-семантичними ознаками: повнозначні слова, вказівні слова. Поділ повнозначних слів за реальним змістом, тематикою. Поняття семантичного поля.

12. Групи слів за сферою вживання. Стилістичні шари лексики. Загальноновживана і вузьковживана лексика (професіоналізми, діалектизми, жаргонізми, екзотизми, наукова лексика). Терміни. Лексика стилістично нейтральна і стилістично забарвлена. Урочисті слова та знижена лексика. Табу. Евфемізми.

13. Синоніми, їхні різновиди: абсолютні (повні) та неповні. Поняттєві (семантичні), стилістичні (функціональні, конотативні), семантико-стилістичні синоніми. Контекстуальні синоніми.

14. Антоніми. Постійні та контекстуальні антоніми.

15. Пароніми.

16. Омоніми. Шляхи появи омонімів. Омоніми гомогенні та гетерогенні. Повні та неповні омоніми.

17. Омофони, омографи, омоформи.

18. Міжмовна омонімія (зрадливі друзі перекладача).

ТЕМА 8: *Розвиток лексики.*

Фразеологія. Лексикографія

1. Історичні зміни в лексиці. Причини змін у лексиці: зникнення, вихід слів з ужитку (застарілі слова); поява нових слів (неологізми); зміни значення слів.

2. Застарілі слова: історизми та архаїзми. Лексичні, словотворчі, фонетичні, семантичні архаїзми.

3. Прямі та опосередковані, усні та книжні запозичення.

4. Типи запозичень: лексичні запозичення, засвоєння, кальки, запозичення значень (семантичні), словотвірні запозичення, варваризми, зворотні запозичення.

5. Загальномовні та індивідуально-авторські неологізми.

6. Збагачення словникового складу мови. Способи збагачення лексики: семантичний, морфологічний, запозичення з інших мов.

7. Відображення у фразеології національної своєрідності мови (на матеріалі національної фразеології української і польської мов).

8. Фразеологізми професійного походження в українській, польській / англійських мовах.

9. Вирази біблійного походження в мовах світу.

10. Крилаті вирази в українській і польській мовах.

11. Поняття лексикографії. Словниковий реєстр. Словникова стаття.

12. Типи словників: енциклопедичні та лінгвістичні.

13. Лінгвістичні словники: загальні та спеціальні; одномовні, двомовні та багатомовні.

14. Різновиди лінгвістичних словників: тлумачні, фразеологічні, діалектичні, історичні, етимологічні, ономастичні, топонімічні, частотні, інверсійні, перекладні, синонімів, антонімів, паронімів, словотвірні, морфемні тощо.

15. Фундаментальні лексикографічні праці з української, слов'янських / індоєвропейських мов.

ТЕМА 9: Граматика. Морфемний склад слова. Граматичні значення та категорії. Словотвір

1. Предмет і склад граматики. Морфеміка, морфологія, синтаксис як її складові.

2. Морфема як базовий структурний елемент слова, мінімальна семантична одиниця мови. Відмінність морфеми від слова і складу.

3. Корінь як морфема з речовим значенням.

4. Афікси, їхні типи за функцією і значенням: словотвірні (дериваційні); формотвірні семантичні; формотвірні реляційні. Типи афіксів за місцем у слові: префікс, постфікс (суфікси і закінчення), інфікс, конфікс, трансфікс, інтерфікс. Нульові морфеми. Варіанти морфем (аломорфи, морфи).

5. Явища омонімії та омосемії (синонімії) морфем.

6. Зміни морфемного складу слова. Спрощення, перерозклад, ускладнення, перехід кореня в суфікс (декореляція).

7. Граматичне значення слова, його відмінність від лексичного значення.

8. Типи граматичних значень: постійні та змінні; формальні та реальні; класифікаційні, синтаксичні, номінативні.

9. Граматична категорія як система однорідних граматичних значень слова.

10. Типові граматичні категорії у мовах світу: роду, числа, відмінка, означеності / неозначеності, присвійності, особи, часу, виду, способу, частин мови тощо.

11. Граматична (морфологічна) парадигма.

12. Граматичний спосіб як матеріальний засіб вираження граматичного значення. Синтетичні граматичні способи: афіксація, внутрішня флексія, суплетивізм, редуплікація, наголос, синтаксичне словоскладання.

13. Аналітичні граматичні способи: службові слова (прийменники, артиклі, допоміжні дієслова, сполучники, частки); порядок слів, інтонація.

14. Морфологічна класифікація мов: аглютинативні та флективні (фузійні) мови, кореневі (ізолюючі) та інкорпуючі (полісинтетичні) мови.

15. Словотвірні засоби: твірне слово, твірна основа, похідне слово, формант.

16. Способи словотвору: суфіксація, префіксація, постфіксація, інфіксація, трансфіксація, конверсія (перехід слова з однієї частини мови в іншу), складання (основоскладання та словоскладання), зрощення, усічення, лексико-семантичний спосіб.

ТЕМА 10: Синтаксична система мови

1. Синтаксис як наука про будову комунікативних одиниць мови і закономірності їх породження. Основні одиниці синтаксису: слово (член речення), словосполучення, речення, текст.

2. Словосполучення як структурний елемент речення. Лексичні та синтаксичні словосполучення. Поняття синтаксичного зв'язку. Номінативні (сурядні) словосполучення. Підрядні словосполучення. Типи підрядних словосполучень: узгодження, керування, прилягання, замикання, ізафет, інкорпорація.

3. Речення як комунікативна одиниця. Ознаки речення: комунікативність, модальність, предикативність.

4. Типи речень: односкладні та двоскладні, поширені та непоширені, повні та неповні, прості та складні.

5. Актуальне членування речення. Тема (дане) і рема (нове). Типові засоби актуального членування (інтонація, порядок слів, емпатичні конструкції тощо).

6. Синтаксичні класифікації мов: синтетичні й аналітичні мови; номінативний, ергативний та активний типи мов.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Вступ до мовознавства»

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Тренінги	Інд. роб.	Контр. заходи
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА						
Тема 1. Мова та її сутність	4	4	4	4	1	Усне опитування Тестування
Тема 2. Походження і розвиток мови	2	2	4		–	Усне опитування Тестування
Тема 3. Мова як системно-структурне утворення	2	2	4		1	Усне опитування Тестування
Всього:	8	8	12	4	2	
Змістовий модуль 2. ПІДСИСТЕМИ МОВИ						
Тема 4. Звуки мови, їх вивчення і класифікація	2	2	4	2	–	Усне опитування Тестування Вправи
Тема 5. Фонологія. Звуки мови як соціальне явище. Фонетичне членування мовленнєвого потоку	2	2	4		–	Контрольне експрес-опитування
Тема 6. Графічна підсистема мови. Письмо	2	2	4		1	Усне опитування Тестування
Тема 7. Лексикологія. Лексико-семантична система мови	4	4	6		–	Усне опитування Тестування Вправи
Тема 8. Розвиток лексики. Фразеологія. Лексикографія	4	4	6		–	Усне опитування Тестування Вправи
Тема 9. Граматика. Морфемний склад слова. Граматичні значення та категорії. Словотвір	4	4	6		–	Усне опитування Тестування Вправи
Тема 10. Синтаксична система мови	4	4	6		2	1
Всього:	22	22	36	4	2	
Загалом:	30	30	48	8	4	
Підсумковий контроль	Екзамен					

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття № 1-2

ТЕМА: *Мова та її сутність* (4 год)

Питання для обговорення

1. Мовознавство як наука. Конкретне та загальне, теоретичне і прикладне мовознавство.

2. Методи дослідження мови: описовий (deskриптивний), структурний, зіставний, історичний, порівняльно-історичний.

3. Синхронія і діахронія в мові.

4. Природа людської мови. Визначення мови. Відмінність людської мови від спілкування тварин і невербальних засобів спілкування в людському колективі (міміки, жестів, сигнальних систем технічної природи, певних видів мистецтва).

5. Мова і мислення. Співвідношення мови та мислення як аспектів пізнання дійсності. Основні одиниці мови та мислення, їхній діалектичний зв'язок і нетотожність. Мова як інструмент мислення. Загальнолюдський характер мислення і національний характер окремих мов.

6. Мова і мовлення. Діалектична єдність мови і мовлення як загального та окремого, абстрактного і конкретного. Мовлення як мовленнєва діяльність і результат цього процесу (текст). Парадигматичні та синтагматичні зв'язки в мові та мовленні.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Функції мови. Основні функції мови (комунікативна і мислетворча). Похідні функції мови (акумулятивна, інформаційна, експресивна, імпресивна та ін.). Естетична (емоційна) функція мови. Факультативні функції мови (магічна, фатична, ідентифікаційна та ін.).

2. Мова як суспільне явище. Роль мови в суспільстві.

3. Соціальний статус мови і держава.

4. Двомовність і багатомовність. Диглосія. Мовні контакти.

5. Типи мовних ситуацій у сучасному світі.

6. Штучні мови.

Практичне заняття № 3

ТЕМА: Походження і розвиток мови (2 год)

Питання для обговорення

1. Проблема походження мови.
2. Огляд теорій походження мови (звуконаслідувальної, виголової, соціального договору, трудових викликів, Ф. Енгельса, космічної та інших).
3. Взаємодія біологічних і соціальних факторів у процесі виникнення мови.
4. Погляди вчених на моногенез і полігенез людської мови.
5. Диференціація та інтеграція як основні процеси розвитку мов і діалектів.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Схрещення мов як різновид мовної інтеграції. Явища субстрату і суперстрату.
2. Співвідношення між диференціацією та інтеграцією мов у зв'язку з історичними типами соціумів.
3. Причини мовних змін. Зовнішні та внутрішні чинники змін у мові.

Практичне заняття № 4

ТЕМА: Мова як системно-структурне утворення (2 год)

Питання для обговорення

1. Знаковий характер мови.
2. Мовний знак та його найістотніші риси: умовність і довільність.
3. План змісту і план вираження мовного знака.
4. Мовні підсистеми: фонетична, лексична, морфологічна, синтаксична.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Мовні одиниці (фонемні, морфемні, слова, речення) та їхні функції.
2. Розділи мовознавства.

Практичне заняття № 5

ТЕМА: Звуки мови, їх вивчення і класифікація (2 год)

Питання для обговорення

1. Фонетика як наука про звукову систему мови. Аспекти вивчення звукового складу мови: фізіологічний, фізичний, фонологічний (соціальний, функціональний).
2. Артикуляція звука, три її фази: екскурсія, витримка, рекурсія.

3. Артикуляційна база окремої мови.
4. Голосні та приголосні звуки, їх розрізнення за роллю у складі, акустичними й артикуляційними особливостями.
5. Типологічні ознаки дифтонгів. Трифтонги.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Класифікація голосних звуків.
2. Класифікація приголосних звуків.
3. Зміни звуків у потоці мовлення.

Практичне заняття № 6

ТЕМА: Фонологія. Звуки мови як соціальне явище. Фонетичне членування мовленнєвого потоку (2 год)

Питання для обговорення

1. Різниця між звуками і фонемами.
2. Конститутивна та дистинктивна (розрізнювальна) функції фонем.
3. Диференціальні та нейтральні ознаки фонем. Сильні та слабкі позиції фонем. Алофони (варіанти і варіації) фонем.
4. Фонологічна система окремої мови.
5. Фонетична і фонематична транскрипція.
6. Одиниці мовленнєвого потоку: фрази, синтагми, такти, склади, звуки.
7. Засоби членування мовленнєвого потоку: інтонація, паузи, наголос (фразовий, логічний, емпатичний).
8. Інтонація та її компоненти: мелодика, темп, інтенсивність мовлення, виділення слова у фразі наголосом.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Теорії складоподілу: експіраторна, м'язового імпульсу, сонорна.
2. Склад. Структура і типи складів.
3. Поняття фонетичної норми. Орфоепія.
4. Поняття літературної вимови.

Практичне заняття № 7

ТЕМА: Графічна підсистема мови. Письмо (2 год)

Питання для обговорення

1. Письмо як система спеціальних графічних знаків для фіксації мовних текстів.
2. Звукова мова і письмо. Значення письма в розвитку суспільства, його функції.

3. Зародження письма. Предметне письмо як підготовчий етап графіки.
4. Походження та основні етапи розвитку графічного письма: малюнкове (пиктографічне), ідеографічне (ієрогліфічне), фонографічне (звукове). Сучасне використання піктограм, ідеограм.
5. Типи фонографічного письма: силабічне (складове), консонантне; звуко-буквене (алфавітне).

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Алфавіт. Походження і розвиток основних (базових) алфавітів: грецького, латинського, слов'янського. Типи письма в сучасному світі.
2. Орфографія, її основні принципи: фонетичний, морфологічний, історичний (традиційний), диференційний (смісловий, ідеографічний).
3. Транскрипція і транслітерація.

Практичні заняття № 8-9

ТЕМА: Лексикологія.

Лексико-семантична система мови (4 год)

Питання для обговорення

1. Лексика і лексикологія. Розділи лексикології: власне лексикологія, семасіологія, етимологія, ономастика, фразеологія, лексикографія.
2. Слово як універсальна семантична одиниця мови.
3. Функції слова: номінативна, семасіологічна.
4. Слово та його варіанти. Лексема, алолекс (лекс), словоформа.
5. Значення слова. Денотат, сигніфікат, конотат. Обсяг і межі семантики слова.
6. Багатозначність (полісемія) і однозначність (моносемія) слів.
7. Виникнення назв. Внутрішня форма слова (мотивованість назви).
8. Зміна значення слів: звуження, розширення та зміщення обсягу значення.
9. Слово і поняття. Поняття як компонент, частина семантики слова.
10. Поняття про семему і сему.
11. Етимологія слова. Принципи етимологічних досліджень. Деетимологізація. Народна етимологія.
12. Групи лексики за функціонально-семантичними ознаками: повнозначні слова, вказівні слова. Поділ повнозначних слів за реальним змістом, тематикою. Поняття семантичного поля.
13. Групи слів за сферою вживання. Стилiстичні шари лексики. Загально-вживана і вузьковживана лексика (професіоналізми, діалектизми, жаргонізми, екзотизми, наукова лексика). Терміни. Лексика стилістично нейтральна і стилістично забарвлена. Урочисті слова та знижена лексика. Табу. Евфемізми.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Синоніми, їхні різновиди: абсолютні (повні) та неповні. Поняттєві (семантичні), стилістичні (функціональні, конотативні), семантико-стилістичні синоніми. Контекстуальні синоніми.
2. Антоніми. Постійні та контекстуальні антоніми.
3. Пароніми.
4. Омоніми. Шляхи появи омонімів.
5. Омоніми гомогенні та гетерогенні. Повні та неповні омоніми.
6. Омофони, омографи, омоформи.
7. Міжмовна омонімія (зрадливі друзі перекладача).

Практичні заняття № 10-11

ТЕМА: Розвиток лексики.

***Фразеологія. Лексикографія* (4 год)**

Питання для обговорення

1. Історичні зміни в лексиці. Причини змін у лексиці: зникнення, вихід слів з ужитку (застарілі слова); поява нових слів (неологізми); зміни значення слів.
2. Застарілі слова: історизми, архаїзми. Архаїзми лексичні, словотворчі, фонетичні, семантичні.
3. Запозичення: прямі й опосередковані, усні та книжні. Типи запозичень: лексичні запозичення, засвоєння, кальки, запозичення значень (семантичні), словотвірні запозичення, варваризми, зворотні запозичення.
4. Загальномовні та індивідуально-авторські неологізми.
5. Збагачення словникового складу мови. Способи збагачення лексики: семантичний, морфологічний, запозичення з інших мов.
6. Поняття лексикографії. Словниковий реєстр. Словникова стаття.
7. Типи словників: енциклопедичні та лінгвістичні.
8. Лінгвістичні словники: загальні та спеціальні; одномовні, двомовні та багатомовні.
9. Різновиди лінгвістичних словників: тлумачні, фразеологічні, діалектичні, історичні, етимологічні, ономастичні, топонімічні, частотні, інверсійні, перекладні, синонімів, антонімів, паронімів, словотвірні, морфемні тощо.
10. Фундаментальні лексикографічні праці з української, слов'янських, індоєвропейських мов.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Відображення у фразеології національної своєрідності мови (на матеріалі національної фразеології української і польської мов).
2. Фразеологізми професійного походження в українській, польській / англійських мовах.
3. Вирази біблійного походження в мовах світу.
4. Крилаті вирази в українській і польській мовах.

Практичні заняття № 12-13

ТЕМА: Граматика. Морфемний склад слова. Граматичні значення та категорії. Словотвір (4 год)

Питання для обговорення

1. Предмет і склад граматики. Морфеміка, морфологія, синтаксис як її складові.
2. Морфема як базовий структурний елемент слова, мінімальна семантична одиниця мови. Відмінність морфеми від слова і складу.
3. Корінь як морфема з речовим значенням.
4. Афікси, їхні типи за функцією і значенням: словотвірні (дериваційні); формотвірні семантичні; формотвірні реляційні. Типи афіксів за місцем у слові: префікс, постфікс (суфікси і закінчення), інфікс, конфікс, трансфікс, інтерфікс. Нульові морфеми. Варіанти морфем (аломорфи, морфи).
5. Явища омонімії та омосемії (синонімії) морфем.
6. Зміни морфемного складу слова. Спрощення, перерозклад, ускладнення, перехід кореня в суфікс (декореляція).
7. Граматичне значення слова, його відмінність від лексичного значення. Типи граматичних значень: постійні та змінні; формальні та реальні; класифікаційні, синтаксичні, номінативні.
8. Граматична категорія як система однорідних граматичних значень слова.
9. Типові граматичні категорії у мовах світу: роду, числа, відмінка, означеності / неозначеності, присвійності, особи, часу, виду, способу, частин мови тощо.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Граматична (морфологічна) парадигма.
2. Граматичний спосіб як матеріальний засіб вираження граматичного значення. Синтетичні граматичні способи: афіксація, внутрішня флексія, суплетивізм, редуплікація, наголос, синтаксичне словоскладання.
3. Аналітичні граматичні способи: службові слова, порядок слів, інтонація.
4. Морфологічна класифікація мов: аглютинативні та флективні (фузійні) мови, кореневі (ізолюючі) та інкорпуючі (полісинтетичні) мови.
5. Словотвірні засоби: твірне слово, твірна основа, похідне слово, формант.
6. Способи словотвору.

Практичні заняття № 14-15

ТЕМА: Синтаксична система мови (4 год)

Питання для обговорення

1. Синтаксис як наука про будову комунікативних одиниць мови і закономірності їх породження. Основні одиниці синтаксису: слово (член речення), словосполучення, речення, текст.

2. Словосполучення як структурний елемент речення. Лексичні та синтаксичні словосполучення. Поняття синтаксичного зв'язку. Номінативні (сурядні) словосполучення. Підрядні словосполучення. Типи підрядних словосполучень: узгодження, керування, прилягання, замикання, ізафет, інкорпорація.

3. Речення як комунікативна одиниця. Ознаки речення: комунікативність, модальність, предикативність.

Питання, винесені на самостійне опрацювання

1. Типи речень: односкладні та двоскладні, поширені та непоширені, повні та неповні, прості та складні.

2. Актуальне членування речення. Тема (дане) і рема (нове). Типові засоби актуального членування (інтонація, порядок слів, емфатичні конструкції тощо).

3. Синтаксичні класифікації мов: синтетичні й аналітичні мови; номінативний, ергативний та активний типи мов.

САМОСТІЙНА РОБОТА З КУРСУ «ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА»

Самостійна робота є основним способом засвоєння студентами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом у межах установленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів: конспектами лекцій, підручниками, навчальними та методичними посібниками, монографічною літературою і періодикою, а також засобами самоконтролю (тестами, вправами, ситуаційними завданнями).

Навчальний матеріал для самостійного опрацювання виноситься на підсумковий контроль поряд з обсягом інформації, опрацьовуваної на аудиторних заняттях.

Самостійна робота студентів із навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» передбачає опрацювання основної та додаткової літератури, її критичний аналіз, систематизацію, конспектування, складання планів, тез за навчальними темами для підготовки до практичних занять.

Самостійна робота студента з курсу «Вступ до мовознавства» здійснюється за такими напрямками:

1. Підготовка до практичних занять:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- вивчення теми за підручниками та посібниками;
- робота з рекомендованою додатковою літературою (монографії, статті в періодичних виданнях, словники);
- виконання завдань і вправ до практичних занять.

2. Опрацювання винесених на самостійне опрацювання питань, проходження тестів, що перевіряють самостійну роботу студентів.

3. Підготовка до складання усного модуля у вигляді експрес-опитування та написання підсумкової контрольної роботи.

4. Виконання індивідуального творчого завдання, підготовка до його захисту.

5. Підготовка до екзамену.

ТРЕНІНГ

ТЕМА: Генеалогічна класифікація мов

Мета тренінгу:

- ознайомити студентів із принципами генеалогічної класифікації мов у цікавій, інтерактивній формі;
- розвинути навички співпраці, критичного мислення та креативності;
- показати, як знання про спорідненість мов допомагає розуміти культуру та історію народів.

План

1. Різноманітність мов світу. Проблема класифікації мов.
2. Поняття про генеалогічну класифікацію.
3. Ознаки генеалогічної спорідненості мов (лексичні, граматичні, фонетичні).
4. Генеалогічна карта мов світу.
5. Огляд найпоширеніших макросімей мов.
6. Загальна характеристика індоєвропейської сім'ї мов.
7. Огляд слов'янської, германської і романської груп мов.

Структура тренінгу

1. Розминка «Мовна мозайка»

Викладач показує студентам картки з написами різними мовами (наприклад: *hello, cześć, hola, привет, bonjour*).

Завдання: студенти групують слова за схожістю та намагаються здогадатися, які мови споріднені.

Обговорення: Чому деякі слова схожі, а інші зовсім різні?

2. Міні-лекція «Що таке генеалогічна класифікація мов?»

- Коротке пояснення поняття «мовна сім'я» та принципів класифікації.
- Приклади: індоєвропейська сім'я, китайсько-тибетська, афразійська.
- Візуалізація: показати схему «мовного дерева світу».

3. Групова робота «Мовне дерево»

- Студенти діляться на групи й отримують завдання створити «мовне дерево» для однієї макросімей (індоєвропейська, афразійська, алтайська тощо).
- Використовують ватман, маркери або онлайн-дошку (Miro, Padlet).
- Завдання: позначити корінь (сім'я), основні гілки (групи мов), листочки (конкретні мови).
- Кожна група презентує своє дерево.

4. Інтерактив «Мовні детективи»

Викладач читає кілька слів різними мовами (наприклад: *mater, mother, Mutter, matka*). Студенти мають визначити, які мови споріднені, і пояснити, які ознаки (лексичні, граматичні, фонетичні) допомогли зробити висновок.

5. Дискусія «Мова як ключ до культури»

Питання для обговорення:

1. Чому важливо знати про спорідненість мов?
2. Як це допомагає у вивченні іноземних мов?
3. Чи можна через мову зрозуміти історію народу?

6. Підсумок і рефлексія

Кожен студент завершує речення:

1. «Сьогодні я дізнався про те, що...»
2. «Мене здивувало, що...»
3. «Я хочу більше взнати про... / дослідити...»

Запитання та завдання

1. За якими критеріями визначається спорідненість мов?
2. Що таке генеалогічна класифікація мов?
3. На основі якого методу створена генеалогічна класифікація мов?
4. Назвіть учених, які заклали основи порівняльно-історичного мовознавства.
5. Визначте поняття мовної сім'ї. Скільки мовних сімей є у світі?
6. Назвіть основні мовні сім'ї.
7. Що таке макросім'я мов?
8. На які групи поділяють індоєвропейську мовну сім'ю?
9. Схарактеризуйте слов'янські, германські та романські мови за генеалогічною класифікацією.
10. Які групи індоєвропейських мов репрезентовані однією мовою?
11. Генеалогічна класифікація мов – це вивчення і групування мов на основі...
12. Генеалогічна класифікація будується на методі ...
13. Мовознавці, які започаткували цей метод, – ...
14. Санскрит – це...
15. Як співвідносяться поняття «мовна сім'я», «мовна група», «мовна підгрупа»?
16. Індоєвропейська сім'я охоплює приблизно (кількість мов):
а) 75; б) 320; в) 150.
17. Мовами індоєвропейської сім'ї розмовляє приблизно (кількість мовців):
а) 2171705 тис.; б) 200180 тис.; в) 4000300 тис.
18. Індоєвропейська сім'я мов поділяється на:
а) 10 груп; б) 12 груп; в) 22 групи.
19. Які з груп індоєвропейської сім'ї містять лише одну мову?
20. Які мови є офіційними у Швейцарській конфедерації?
21. На скільки підгруп поділяється романська група мов?
22. Яка друга назва східної підгрупи романської групи мов?
23. Слов'янськими мовами користуються:
а) понад 290 млн; б) понад 540 млн; в) 140 млн.
24. Які мови серед слов'янських є мертвими?
25. Які дві сучасні мови донедавна розглядалися як одна мова?
26. Які слов'янські мови використовують писемність на кириличній основі?
27. Які слов'янські мови використовують писемність на основі латинської графіки?

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання – це вид індивідуальної позааудиторної роботи студента, метою якого є виконання творчого завдання з теми курсу, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчальної дисципліни, розвиток навичок самостійної роботи, стимулювання творчості, закладання підвалин для подальшої науково-дослідної роботи здобувачів освіти. Завдання для індивідуального завдання видається студентам у перші два тижні навчання. Вони виконують його впродовж семестру відповідно до встановлених графіків. Індивідуальна робота оцінюється під час тренінгів.

Теми індивідуальних завдань із курсу «Вступ до мовознавства»

1. Синхронія і діахронія в мові.
2. Проблема взаємозв'язку мови і мислення.
3. Функції мови та їхній вияв у мовленні.
4. Відмінність людської мови від комунікації тварин.
5. Невербальні форми спілкування. Поняття паралінгвістики.
6. Типи мовних ситуацій у сучасному світі.
7. Взаємодія мов, мовні контакти. Двомовність, багатомовність.
8. Закономірності розвитку мов у різні історичні епохи.
9. Мова як знакова система. Двобічність мовного знака.
10. Світові мови, мови міжнаціонального спілкування.
11. Штучні мови: причини їх появи, історичний огляд, перспективи розвитку.
12. Перспективи розвитку мов.
13. Зовнішні і внутрішні чинники мовних змін.
14. Письмо як «вторинна» мова, його функції, значення для розвитку суспільства.
15. Предметне письмо в історії різних етносів.
16. Піктографія як перший етап розвитку письма.
17. Петрогліфи Кам'яної Могили як найдавніші графічні письмена людства.
18. Ідеографічне письмо: від давнини до сьогодні
19. Розвиток фонографічного письма: від силабем до букви.
20. Основні сучасні світові алфавіти.
21. Історія створення і розвитку кирилиці.
22. Латиниця: історичний розвиток і сьогодення.
23. Як люди навчилися писати? (лінгвістичне повідомлення для школярів про етапи розвитку письма)
24. Як люди створили книжку (лінгвістичне повідомлення для школярів про засоби письма, виникнення письмового приладдя).
25. Почерк і характер (поняття про графологію).
26. Принципи орфографії, їх реалізація в різних мовах.

27. Розділові знаки: виникнення, особливості використання в різних мовах світу.
28. Співвідношення між звуками і буквами в алфавітах різних мов.
29. Порівняльно-історичний метод, його становлення і роль у лінгвістичних дослідженнях.
30. Генеалогічна класифікація мов (загальна характеристика). Індосвропейська сім'я мов (загальний огляд).
31. Загальна характеристика слов'янської групи мов.
32. Загальна характеристика германської групи мов.
33. Загальна характеристика романської групи мов.
34. Фізичний аспект дослідження звуків людської мови. Акустичні характеристики звуків.
35. Артикуляційний аспект вивчення звуків мови (творення звуків мовним апаратом людини).
36. Фонема та її алофони. Ознаки фонем: диференціальні та нейтральні.
37. Транслітерація, її призначення. Українська латиниця.
38. Теорії складоподілу.
39. Наголос, його види. Функції наголосу.
40. Особливості інтонації в різних мовах.
41. Засоби членування мовленнєвого потоку.
42. Артикуляційні особливості окремих звуків у різних мовах.
43. Зміни звуків у потоці мовлення: позиційні, комбінаторні, фонетично не зумовлені, спонтанні (на матеріалі української та опановуваних мов).
44. Частини мови як фундаментальні мовні (лексико-граматичні) категорії.
45. Критерії виокремлення частин мови.
46. З історії питання про частини мови.
47. Виокремлення частин мови в різних мовах.
48. Зміни у значенні слова: звуження, розширення, зміщення (на матеріалі української та опановуваних мов).
49. Міжмовні омоніми, або «фальшиві друзі перекладача».
50. Утворення нових слів шляхом метафоричних перенесень у різних мовах (зіставлення лексем української та опановуваних мов).
51. Утворення загальних назв від власних (на матеріалі української та опановуваних мов).
52. Омонімія як джерело каламбурів і анекдотів.
53. Переносне значення слова як джерело каламбурів і анекдотів.
54. Метафора в афоризмах і крилатих виразах.
55. Етимологія певних груп лексики (на матеріалі української та іноземної мов).
56. Народна етимологія. Дитяча словотворчість.
57. Сучасний молодіжний сленг.
58. «Друге життя» фразеологізмів і крилатих виразів (використання стійких словосполучень у публіцистиці).
59. Сучасні молодіжні прізвиська.
60. Джерела фразеологізмів (на матеріалі української та іноземної мов).

61. Фразеологізми іншомовного походження в українській мові.
62. Особливості використання біблійних виразів у різних мовах.
63. Антоніми. Стилiстичні функції антонiмiв: антитеза, оксюморон (на матеріалі української та опановуваних мов).
64. Синоніми, їхні типи, стилістичне використання (на матеріалі української та опановуваних мов).
65. Табу та евфемізми (на матеріалі української та опановуваних мов).
66. Стилiстичне використання застарілої лексики.
67. Екзотизми в українській мові.
68. Етимологія топонімів (на матеріалі української та опановуваних мов).
69. Етимологія імен і прізвищ (на матеріалі української та опановуваних мов).
70. Стилiстичне використання неологізмів.
71. Типи запозичень. Запозичення в українській мові.
- 72.** Фонетичні, граматичні зміни слів під час запозичень.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У викладанні курсу «Вступ до мовознавства» використовуються такі форми контролю, оцінювання та демонстрування результатів навчання:

- тести, вправи, конструктивні завдання;
- поточне та підсумкове експрес-опитування;
- оцінювання участі у тренінгах і результатів індивідуальної роботи студентів / їхні виступів на наукових заходах;
- контрольна робота;
- оцінювання самостійної роботи студентів (комп'ютерне тестування в Мудлі);
- екзамен в усній формі / за умов дистанційного навчання – у Мудлі.

● **Політика щодо дедлайнів і перескладання.** Роботи, що подаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижче (-20 балів). Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за умови, що причина відсутності студента на модулі була поважною.

● **Політика щодо академічної доброчесності.** Усі письмові роботи повинні бути оригінальними і виконаними самостійно. Списування під час контрольних робіт і на екзамені неприпустиме.

● **Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. З об'єктивних причин (наприклад, стан здоров'я, сімейні обставини, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайнівій формі (за умови погодження з деканатом і керівником курсу).

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Підсумкове експрес-опитування	Поточне оцінювання	Контрольна робота	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен

Модуль 1 (теми 1-5)	Модуль 2 (теми 1-10)	Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5	Разом
20%	20%	5%	15%	40%	100%
1. Поточне оцінювання. 2. Підсумкове експрес-опитування протягом пари оцінка – макс. 100 б. (до уваги береться активність студента на занятті)	1. Поточне опитування (макс. 100 б.). 2. Контрольна робота (макс. 100 б.). Оцінювання: висвітлення конструктивних питань – макс. 40 б., виконання завдань на аналіз мовних явищ – макс. 60 б.	Оцінювання участі у тренінгах (макс. 100 б.), із них – макс. 20 б. за активність і 80 б. – оцінка за індивідуальну роботу, із них оцінка за зміст доповіді – макс. 40 б., оцінка за усну репрезентацію результатів роботи – макс. 20 б., оцінка за мультимедійний супровід доповіді – макс. 20 б.	Оцінювання самостійної роботи: тестування в Мудді (макс. 100 б.)	Оцінювання на екзамені (макс. 100 б.): оцінка відповіді на теоретичні питання – макс. 40 б., завдань на аналіз мовних явищ – 60 б.	

Поточне опитування під час заняття

Студент/-ка:

90-100 балів

у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його висвітлює під час відповідей, глибоко і всебічно розкриває зміст теоретичних питань.

75-89 балів

достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але у висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, припускається незначних помилок.

65-74 бали

у цілому володіє навчальним матеріалом та передає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки.

60-64 бали

не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його висвітлює, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, робить суттєві помилки.

1-59 балів

не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст теоретичних питань.

Підсумкова оцінка за поточне опитування кожного модуля визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час занять у межах кожного модуля.

Тренінг

Студент/-ка:

90-100 балів

у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, самостійно та аргументовано його використовує під час виконання завдань тренінгу, застосовує творчий підхід.

75-89 балів

на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, але під час виконання окремих завдань тренінгу не демонструє глибокого розуміння змісту діяльності, припускається незначних помилок, загалом виявляє творчий підхід до виконання завдань.

65-74 бали

у цілому володіє навчальним матеріалом на достатньому рівні, може застосовувати знання під час виконання завдань тренінгу, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; припускається серйозних помилок, рідко застосовує творчий підхід до виконання завдань.

60-64 бали

не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його застосовує на практиці, недостатньо розкриває питання тренінгу, не в повному обсязі виконує завдання тренінгу, припускаючись суттєвих помилок, не виявляє творчого підходу.

1-59 бали

не володіє навчальним матеріалом, не розуміє сутності завдань тренінгу, не бере участі у групових обговореннях питань.

Самостійна робота

90-100 балів

Зміст самостійної роботи повністю відповідає встановленим вимогам, містить елементи самостійного дослідження, свідчить про високий рівень опанування навчального матеріалу, студент/-ка на високому рівні застосовує творчий підхід до виконання завдань.

75-89 балів

Зміст самостійної роботи в основному відповідає встановленим вимогам, можуть бути несуттєві недопрацювання у виконанні окремих завдань, рівень опанування навчального матеріалу є належним, студент/-ка застосовує творчий підхід до виконання завдань.

60-74 балів

Поставлені завдання виконані не в повному обсязі; наведені авторські напрацювання є загальними і недостатньо обґрунтованими, свідчать про невисокий рівень опанування навчального матеріалу. Студент/-ка припускається значних помилок у виконанні завдань, фрагментарно застосовує творчий підхід до виконання завдань.

1-59 балів

Завдання практично не виконані, відсутні авторські напрацювання. Студент/-ка припускається суттєвих помилок під час виконання завдань, що свідчать про низький рівень опанування навчального матеріалу; не виявляє творчого підходу.

Екзамен / модульна контрольна робота

Ці види контролю, що перевіряють рівень засвоєння студентами теоретичного і практичного матеріалу, оцінюються від 0 до 100 балів як сума балів за виконані завдання.

Екзаменаційний білет / Завдання контрольної роботи складається / складаються із:

- теоретичних питань макс. – 40 б.;
- практичних завдань на аналіз мовних явищ – макс. 60 б.

Загальні критерії оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства»

«Відмінно» (90–100 балів)

Студент/-ка виконав/ла навчальний план, досконало володіє мовним матеріалом і ключовими лінгвістичними поняттями. Розуміє сутність мовознавства як науки, розрізняє мовну синхронію та діахронію, знає природу мови та її функції. Вміє визначати етимологію слів, класифікувати їх за різними критеріями, а також розрізняти фонемі і звуки. Демонструє глибокі знання про граматичну, графічну, лексичну та синтаксичну системи мови. Застосовує творчий підхід до виконання завдань, може самостійно аналізувати мовні явища та пропонувати оригінальні рішення.

«Добре» (75–89 балів)

Студент/-ка виконав/-ла навчальний план, володіє основними знаннями програмного матеріалу. Розуміє ключові положення теорії мови, здатний/-на аналізувати погляди вчених на походження мови. Знає основи фонетики, фонології та лексикології, може розрізняти основні одиниці мови. Уміє з незначними помилками виконувати практичні завдання на аналіз мовних явищ, але може мати труднощі з поглибленим аналізом або виконанням творчих завдань. Загалом демонструє достатній рівень знань для подальшого успішного засвоєння лінгвістичних дисциплін.

«Задовільно» (60–74 бали)

Студент/-ка виконав/-ла навчальний план, але має лише загальні знання з дисципліни. Може викласти основні відомості про мовні системи та їх одиниці, але не завжди може розрізнити їх особливості або деталізувати поняття. Знає основні розділи мовознавства, але може мати труднощі із застосуванням знань на практиці. Практичні завдання на аналіз мовних явищ виконує з помилками та потребує додаткових роз'яснень.

«Незадовільно» (0–59 балів)

Студент/-ка не виконав/-ла навчальний план і не виявляє загальних знань програмного матеріалу. Не володіє базовими поняттями мовознавства, не може розрізняти основні одиниці мови, має серйозні прогалини в розумінні ключових тем. Не здатний/-на самостійно виконувати практичні завдання на аналіз мовних явищ та не демонструє мінімально необхідного рівня знань для подальшого засвоєння лінгвістичних дисциплін.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Мовознавство як наука. Конкретне та загальне, теоретичне і прикладне мовознавство.
2. Методи дослідження мови: описовий (deskриптивний), структурний, зіставний, історичний, порівняльно-історичний.
3. Синхронія і діяхронія в мові.
4. Природа людської мови. Визначення мови. Відмінність людської мови від спілкування тварин та невербальних засобів спілкування в людському колективі.
5. Співвідношення мови і мислення як аспектів пізнання дійсності.
6. Діалектична єдність мови і мовлення як загального та окремого, абстрактного і конкретного.
7. Парадигматичні та синтагматичні зв'язки в мові та мовленні.
8. Функції мови.
9. Роль мови в суспільстві. Соціальний статус мови і держава.
10. Двомовність і багатомовність. Диглосія. Мовні контакти. Типи мовних ситуацій у сучасному світі.
11. Штучні мови.
12. Проблема походження мови. Огляд теорій походження мови.
13. Взаємодія біологічних і соціальних факторів у процесі виникнення мови.
14. Погляди вчених на моногенез і полігенез людської мови.
15. Диференціація та інтеграція як основні процеси розвитку мов і діалектів.
16. Схрещення мов як різновид мовної інтеграції. Явища субстрату і суперстрату.
17. Співвідношення між диференціацією та інтеграцією мов у зв'язку з історичними типами соціумів.
18. Причини мовних змін. Зовнішні та внутрішні чинники змін у мові.
19. Знаковий характер мови. Мовний знак та його найістотніші риси: умовність і довільність.
20. Мовні підсистеми: фонетична, лексична, морфологічна, синтаксична.
21. Мовні одиниці (фонеми, морфеми, слова, речення) та їхні функції.
22. Розділи мовознавства.
23. Фонетика як наука про звукову систему мови.
24. Аспекти вивчення звукового складу мови: фізіологічний, фізичний, фонологічний (соціальний, функціональний).
25. Артикуляція звука, три її фази: екскурсія, витримка, рекурсія. Артикуляційна база окремої мови.
26. Голосні та приголосні звуки, їх розрізнення за роллю у складі, акустичними та артикуляційними особливостями.
27. Дифтонги, їхні типологічні ознаки. Трифтонги.
28. Класифікація голосних звуків: за горизонтальним рухом язика (ряди); за вертикальним рухом язика (піднесення); за участю ротової й носової порожнини (ротові та носові голосні); за тривалістю (короткі та довгі голосні).

29. Класифікація приголосних звуків: за співвідношенням тону і шуму (за звучністю); за місцем перепони; за способом подолання перепони; за ступенем палаталізації (пом'якшення). Подовжені приголосні. Придиховість (аспірація) приголосних.
30. Комбінаторні зміни звуків: комбінаторні асиміляційні зміни: акомодация, асиміляція, сингармонізм, субституція звуків; комбінаторні дисиміляційні зміни: дисиміляція, епентеза, дієреза, гаплогогія.
31. Взаємодія звуків: контактна і дистантна, прогресивна і регресивна.
32. Комбінаторні асиміляційні та дисиміляційні зміни.
32. Позиційні зміни звуків: редукація, оглушення кінцевого приголосного у слові, протеза.
33. Спонтанні та фонетично не зумовлені зміни звуків: зміни звуків за аналогією, морфологічні чергування звуків для розрізнення граматичних значень, гіперизми, метатези.
34. Фонетичні закони мови, їхні особливості.
35. Звуки і фонемі. Конститутивна та дистинктивна (розрізнявальна) функції фонем.
36. Диференціальні та нейтральні ознаки фонем. Сильні та слабкі позиції фонем. Алофони (варіанти і варіації) фонем.
37. Фонологічна система окремої мови.
38. Фонетична і фонематична транскрипція.
39. Одиниці мовленнєвого потоку: фрази, синтагми, такти, склади, звуки.
40. Засоби членування мовленнєвого потоку: інтонація, паузи, наголос (фразовий, логічний, емфатичний).
41. Інтонація та її компоненти: мелодика, темп, інтенсивність мовлення, виділення слова у фразі наголосом.
42. Теорії складоподілу: еспіраторна, м'язового імпульсу, сонорна.
43. Склад. Структура і типи складів.
44. Поняття фонетичної норми. Орфоепія.
45. Поняття літературної вимови.
46. Письмо як система спеціальних графічних знаків для фіксації мовних текстів.
47. Звукова мова і письмо. Значення письма в розвитку суспільства, його функції.
48. Зародження письма. Предметне письмо як підготовчий етап графіки.
49. Походження та основні етапи розвитку графічного письма: малюнкове (піктографічне), ідеографічне (ієрогліфічне), фонографічне (звукове). Сучасне використання піктограм, ідеограм.
50. Типи фонографічного письма: силабічне (складове), консонантне, звукобуквене (алфавітне).
51. Алфавіт. Походження і розвиток основних (базових) алфавітів: грецького, латинського, слов'янського. Типи письма в сучасному світі.
52. Орфографія, її основні принципи: фонетичний, морфологічний, історичний (традиційний), диференційний (смысловий, ідеографічний).
53. Транскрипція і транслітерація.

54. Лексика і лексикологія. Розділи лексикології: власне лексикологія, семасіологія, етимологія, ономастика, фразеологія, лексикографія.
55. Слово як універсальна семантична одиниця мови.
56. Номінативна і семасіологічна функції слова. Слово та його варіанти. Лексема, алолекс (лекс), словоформа.
57. Значення слова. Денотат, сигніфікат, конотат. Обсяг і межі семантики слова.
58. Багатозначність (полісемія) і однозначність (моносемія) слів.
59. Виникнення назв. Внутрішня форма слова (мотивованість назви).
60. Зміна значення слів: звуження, розширення та зміщення обсягу значення.
61. Слово і поняття. Поняття як компонент, частина семантики слова.
62. Поняття про семему і сему.
63. Етимологія слова. Принципи етимологічних досліджень. Деетимологізація. Народна етимологія.
64. Групи лексики за функціонально-семантичними ознаками: повнозначні слова, вказівні слова. Поділ повнозначних слів за реальним змістом, тематикою. Поняття семантичного поля.
65. Групи слів за сферою вживання. Стилїстичні шари лексики.
66. Лексика стилїстично нейтральна і стилїстично забарвлена. Урочисті слова та знижена лексика. Терміни.
67. Табу. Евфемізми.
68. Синоніми, їхні різновиди: абсолютні (повні) та неповні. Поняттєві (семантичні), стилїстичні (функціональні, конотативні), семантико-стилїстичні синоніми. Контекстуальні синоніми.
69. Антоніми. Постійні та контекстуальні антоніми.
70. Пароніми і омоніми. Шляхи появи омонімів. Омоніми гомогенні та гетерогенні. Повні та неповні омоніми.
71. Омозони, омографи, омоформи. Міжмовна омонімія (зрадливі / фальшиві друзі перекладача).
72. Історичні зміни в лексиці та їх причини.
73. Застарілі слова: історизми та архаїзми. Лексичні, словотворчі, фонетичні, семантичні архаїзми.
74. Запозичення: прями й опосередковані, усні та книжні. Типи запозичень: лексичні запозичення, засвоєння, кальки, запозичення значень (семантичні), словотвірні запозичення, варваризми, зворотні запозичення.
75. Неологізми загальномовні та індивідуально-авторські.
76. Збагачення словникового складу мови. Способи збагачення лексики: семантичний, морфологічний, запозичення з інших мов.
77. Відображення у фразеології національної своєрідності мови (на матеріалі національної фразеології української і польської мов).
78. Фразеологізми професійного походження в українській, польській / англійських мовах. Вирази біблійного походження в мовах світу. Крилаті вирази в українській і польській мовах.
79. Поняття лексикографії. Словниковий реєстр. Словникова стаття.
80. Типи словників: енциклопедичні та лінгвістичні.

81. Лінгвістичні словники: загальні та спеціальні; одномовні, двомовні та багатомовні. Різновиди лінгвістичних словників: тлумачні, фразеологічні, діалектичні, історичні, етимологічні, ономастичні, топонімічні, частотні, інверсійні, перекладні, синонімів, антонімів, паронімів, словотвірні, морфемні тощо.
82. Фундаментальні лексикографічні праці з української, слов'янських / індоевропейських мов.
83. Предмет і склад граматики. Морфеміка, морфологія, синтаксис як її складові.
84. Морфема як базовий структурний елемент слова, мінімальна семантична одиниця мови. Відмінність морфеми від слова і складу.
85. Корінь як морфема з речовим значенням. Афікси, їхні типи за функцією і значенням: словотвірні (дериваційні); формотвірні семантичні; формотвірні реляційні.
86. 87. Типи афіксів за місцем у слові: префікс, постфікс (суфікси і закінчення), інфікс, конфікс, трансфікс, інтерфікс.
87. Нульові морфеми. Варіанти морфем (аломорфи, морфи).
88. Явища омонімії та омосемії (синонімії) морфем.
89. Зміни морфемного складу слова. Спрощення, перерозклад, ускладнення, перехід кореня в суфікс (декореляція).
90. Граматичне значення слова, його відмінність від лексичного значення. Типи граматичних значень: постійні та змінні; формальні та реальні; класифікаційні, синтаксичні, номінативні.
91. Граматична категорія як система однорідних граматичних значень слова.
92. Типові граматичні категорії у мовах світу: роду, числа, відмінка, означеності / неозначеності, присвійності, особи, часу, виду, способу, частин мови тощо.
93. Граматична (морфологічна) парадигма.
94. Граматичний спосіб як матеріальний засіб вираження граматичного значення. Синтетичні граматичні способи: афіксація, внутрішня флексія, суплетивізм, редуплікація, наголос, синтаксичне словоскладання.
95. Аналітичні граматичні способи: службові слова (прийменники, артиклі, допоміжні дієслова, сполучники, частки); порядок слів, інтонація.
96. Морфологічна класифікація мов: аглютинативні та флективні (фузійні) мови, кореневі (ізолюючі) та інкорпуючі (полісинтетичні) мови.
97. Словотвірні засоби: твірне слово, твірна основа, похідне слово, формант.
98. Способи словотвору: суфіксація, префіксація, постфіксація, інфіксація, трансфіксація, конверсія (перехід слова з однієї частини мови в іншу), складання (основоскладання та словоскладання), зрощення, усичення, лексико- семантичний спосіб.
99. Синтаксис як наука про будову комунікативних одиниць мови і закономірності їх породження.
100. Основні одиниці синтаксису: слово (член речення), словосполучення, речення, текст.

101. Словосполучення як структурний елемент речення. Лексичні та синтаксичні словосполучення. Поняття синтаксичного зв'язку. Номінативні (сурядні) словосполучення. Підрядні словосполучення. Типи підрядних словосполучень: узгодження, керування, прилягання, замикання, ізафет, інкорпорація.
102. Речення як комунікативна одиниця. Ознаки речення: комунікативність, модальність, предикативність.
103. Типи речень: односкладні та двоскладні, поширені та непоширені, повні та неповні, прості та складні.
104. Актуальне членування речення. Тема (дане) і рема (нове). Типові засоби актуального членування (інтонація, порядок слів, емпатичні конструкції тощо).
105. Синтаксичні класифікації мов: синтетичні й аналітичні мови; номінативний, ергативний та активний типи мов.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Вступ до мовознавства. Програма курсу, система орієнтирів для самостійної роботи, навчальні практичні завдання: посібник для студентів / Укладач О. В. Остапченко. Київ, 2008. 72 с.
2. Дрогомирецький П. Г., Пена Т. І. Вступ до мовознавства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 102 с.
3. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства: підручник. Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка»; ТОВ «Фірма «Періодика»», 2010. 322 с.
4. Зубков М. Г. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 2-ге вид., доп. і змін. Київ: Арій, 2019. 608 с.
5. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 336 с.
6. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія та практика перекладу: підручник. Вінниця: Нова книга, 2006. 592 с.
7. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: підручник. вид. 3-тє, стереотипне. Київ: Академія, 2014. 304 с.
8. URL: <https://textbook.com.ua/dokumentoznavstvo/1473445794/s-1>
9. Левицький А. Е., Сингаївська А. В., Славова Л. Л. Вступ до мовознавства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2006. 104 с.
10. Терехова Д. І. Вступ до мовознавства: навчальний посібник для студентів першого курсу (напрямок підготовки 6.020303 «Філологія», спеціальність «Переклад») та загальноосвітніх навчальних закладів (курси за вибором для учнів профільних класів філологічного напрямку). Київ; Полтава: «Полтавський літератор», 2012. 224 с.
11. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 391 с.
12. Швачко С. О., Кобякова І. К. Вступ до мовознавства (курс лекцій): навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2006. 224 с.
13. Шкіцька І. Ю. Динаміка термінології сфери інформаційної діяльності та бібліотечної справи. *Лінгвістичні дослідження*: [зб. наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди]. Харків, 2022. С. 77-92. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2022.56.06>. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/4568>
14. Шкіцька І. Ю. Документна лінгвістика: підручник для студентів закладів вищої освіти. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 384 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/50050>
15. Шкіцька І. Ю. *Питоме-запозичене* в лінгвістичній термінології Юрія Шевельова. *Українська мова*. 2023. 4(88). С. 3–20. DOI <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.04.003> URL: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/pytome-zapozychene-v-lingvistichnij-terminologiyi-yuriya-shevelova.html>

16. Шкіцька І. Ю. Сучасна мовна комунікація в публічному управлінні: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 312 с.
URL: <https://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/29700>.
17. An Introduction to Language and Linguistics / Edited by Ralph Fasold and Jeff Connor-Linton. 6 th edition. London: Cambridge University Press, 2013. 540 s.
URL: https://repository.bbg.ac.id/bitstream/531/1/An_Introduction_to_Language_and_Linguistics.pdf
18. Bralczyk J. Mówi się. Porady językowe profesora Bralczyka. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2022. 234 s.
19. Grzegorzycowa R. Wstęp do językoznawstwa. Warszawa: PWN, 2017. 210 s.
20. Jadacka H. Kultura języka polskiego: Fleksja, słowotwórstwo, składnia. Warszawa: PWN, 2022. 254 s.
21. Karpowicz T. Kultura języka polskiego: Wymowa, ortografia, interpunkcja. Warszawa: PWN, 2017. 240 s.
22. Kracht M. Introduction to Linguistics. Los Angeles, 211 p.
URL: <https://linguistics.ucla.edu/people/Kracht/courses/ling20-fall07/ling-intro.pdf>
23. Markowski A. Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne. Warszawa: PWN, 2018. 278 s.
24. Metodologie językoznawstwa: Ewolucja języka. Ewolucja teorii językoznawczych / Redakcja naukowa: Piotr Stalmaszczyk. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2013. 180 s.
25. Metodologie językoznawstwa Od dialektologii do dialektyki / Redakcja naukowa: Piotr Stalmaszczyk. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2020. 132 s.
26. Poole Stuart C. An Introduction to Linguistics. Palgrave, 1999. 211 p.
URL: <https://link.springer.com/content/pdf/bfm:978-1-349-27346-1/1?pdf=chapter%20toc>

Навчально-методичне видання

Шкіцька Ірина Юрійвна

Методичні рекомендації
до вивчення навчальної дисципліни
«Вступ до мовознавства»

для студентів закладів вищої освіти, які здобувають спеціальність
«Середня освіта (Польська мова та зарубіжна література)»

Підписано до друку 20.10.2024 р.
Формат 60х90/8. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Ум.-друк. арк. 2,33. Обл.-вид. арк. 2,60.
Зам № 043-24. Тираж 50 прим.

Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46004

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*